

reda, *La Panyalada* (pròleg ed. 1957, p. 34); «¿sabeu perquè hi vénen ací? No és pas sols perquè hi troban amagatalls, boses y boscuries que'ls posan a cobert de la justícia humana ---» [parlant dels bandits trabucaires] (id. 1.ª ed. I, p. 44; 4.ª ed., p. 42). Usat sovint en aquesta novella (veg. encara l'ex. que en citem s. v. *abucar*). Fora de Vayreda i de la seva gran novella de l'Alta Garrotxa, on tant escau a l'ambient, el mot, literàriament, ha estat ben poc usat. Però amplament arrelat a la toponímia d'aquelles terres. La *Bora Gran d'en Carreres*, prop de Serinyà i Banyoles,² és famosa i ben coneguda dels arqueòlegs i prehistoriadors. En aquella comarca i les veïnes hi ha bastants caveres a les quals donen aquest nom genèric: la *Bora Calenta* a Banyoles (1964), la *Bora del Llop* a Amer, la *Bora d'en Soteres* a St. Martí de Llémena (1964); en els termes de Santa Maria i St. Aniol de Finestres n'hi ha moltes, com la *Bora Bonica*, de manera que allà em deien: «tota aquesta muntanya està *borada*» (1968). Altrament fora del Gironès i la Garrotxa ja poques se'n troben, alguna cap a Osona, com les *Bores d'en Masalleres* a l'Esquirol. És possible que contingui una espècie de compost (o un encreuament) del mateix mot *Les Escabóres*, nom d'una gorga que hi ha en el llit de Llobregat d'Empordà, en el terme d'Agullana (1958).³

El verb *borar* era un poc més conegut dels lexicògrafs: *AlcM*₁ ja donava *arbre borat* «arbre buidat» per a Castellterçol, Tona i Llofriu, i per a aquest poble baix-empordanès *borar* «foradar i obrir conductes en l'interior d'una cosa: els insectes boren la terra; *borar pomes*: treure'ls el cor a punta de ganivets». En la 2.ª ed. hi ha afegit la cita d'un doc. de 1431 publicat en els *EUC* (x [1916], 130) «dues flassades *borades* blanques y negres suficients». El verb s'ha aplicat sobretot a les coses vegetals, i particularment a l'acció dels insectes sobre les fruites i arbres, i a altres factors de destrucció de la fusta d'aquests: Griera recollia «arbre *burat*: buit per dins» a Sant Hilari Sacalm, *BDLC* VII, 144. Però ja hem vist (St. Aniol de F.) que també es diu de les roques i muntanyes.

En el *DCEC*, en assenyalar el nostre mot a l'atenció dels lingüistes, ja vaig indicar que convé posar-lo en relació amb un mot de substrat de l'Occident peninsular i la seva família, especialment port. i gall. *buraco* 'forat' (gallec també *burato*), molt estès popularment (i literàriament) en aquesta llengua, des de la primera meitat del S. XVI, i que en els dialectes castellans és propi de tota la zona lleonesa i s'estén a alguns parlars de Castella la Vella i a bastants d'hispanoamericans i judeoespanyols: també ací documentat des de c. 1600 en fonts cristianes i jueves, i devia tenir curs des de molt abans, car la variant *furaco* (i *hu-*), *foracar*, resultant d'un compromís entre aquell i *boradar* (*for-*), ja es troba des del S. XIII en totes dues llengües. Ni per a la *b-* ni per al sufix *-aco* es troben explicacions convincents, com allí vaig demostrar, si ens atenim al material lingüístic llatí o romànic, mentre que per a una i altra cosa se'n troben en el substrat pre-romà. No caldrà ací insistir en l'estudi

de l'origen i de l'ús d'aquestes formes hispano-portugueses, i em limito a ampliar el del mot comarca català, començant per reproduir altres coses que ja en deia aleshores:

«El més natural entre *borado* (FORATUM) i *buraco* és cercar a aquest un origen diferent, potser pre-romà, majorment si hi ha un gall. *burā* «agujero en los adrales del carro»⁵ tenint en compte el cat. *bora* 'caverna' --- Aquest mot està molt estès com a apel·latiu, en el sentit de 'forat, cavitat', per Valònia, Xampanya, Lorena, domini francoprovençal, Grisons, Vènet i Lombardia (*FEW* I, 435-6); també hi ha un *burella* 'cova' en Dante (*Inf.* XXIV, 98) i en docs. florentins (*Studi Danteschi* x, 81; *Litbl.* XLIX, 122).⁶ Es podria tractar d'un mot cèltic emparentat amb el ll. FORARE, amb la qual cosa estaria molt d'acord la fonètica, i a sospitar-ho invita precisament la típica àrea geogràfica, occidental, del mot *buraco*. Tanmateix aquesta família indoeuropea, està escassament representada en cèltic, gairebé només per una forma tan diferent com l'irl. mj. *bern*, *berna*, 'obertura', 'esclletxa, avenc' («kluft, schlitze öffnung»), de manera que és un cas dubtós, però de cap manera no es pot descartar un mot propi del celta hispànic, i àdhuc possiblement és millor pensar en el sorotàptic dels *Ūrnenfelder*. M'oposava ja a la sospita de Wartburg (*FEW* III, 700, nota 13) d'un encreuament entre FORARE i un gòtic *BAURAN, d'igual significat, amb raons que es poden veure allà: tan fortes que si llavors em feien escèptic, després del que hem après en aquests 25 anys sobre els pre-romanismes i germanismes hispànics, estem obligats ara a descartar del tot aquesta idea.

En canvi un examen més complet d'aquesta família indoeuropea és favorable a l'origen pre-romà indoeuropeu. Sens dubte enlloc no té representació tan clara i nombrosa com en llatí i en germànic, però en veiem representants en tota l'amplada de l'indoeuropeu, almenys si hi admetem alguna latitud semàntica, des de 'badar, fendre, partir, perforar' en la direcció de 'tallar, ferir, esgarrinxar, desgastar, batre'. A part d'altres mots que he citat en l'article BARRANC (gr. *φάραγξ* 'gorja, còrrec', etc.): persa *burrad* 'ell talla', scr. *bhrnāti* 'ell esgarrinxar', arm. *beran* 'obertura, boca', alb. *birō* i *brimō* 'forat', el citat mot irlandès (junt amb *bairernn* 'tros de roca'); i bastants mots eslaus i bàltics, de sentits una mica varis, però com a més pròxim al nostre lit. *burnà* (*bur-na*) 'boca', letó *birzt* 'engrunar-se', lit. *biržis* 'solc', rus *borŭ* 'arbre borat on s'ha allotjat un eixam d'abelles' (< *bor-ti-s*), *borozdā* 'solc', *boronā* 'rascllet', proto-eslav *borzdā*, *brazdā* 'solc' (cf. paleosl. *borjo* 'jo combat', txcc *braŭ* 'arma', rus ant. *bóroni* 'combat'). Veg. Pok., *IEW*, 135; Walde-P. II, 159-61; Walde-H. I, 482.17ss.

La nostra conclusió pot ser doncs que un pre-romà indoeuropeu *BORA 'esclletxa, badaluc, obertura de la terra', i com a verb 'foradar, buidar per dins', és una hipòtesi versemblant a la nostra terra, com a mot dels sorotàptics o dels celtas pirinencs.⁷

DERIV.: *Esvorançar* [1877, *Ailàntida*] i *esboranc* [1803, Belv.];⁸ de primer s'escriu, d'acord amb l'eti-